Київський національний університет будівництва і архітектури
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СОВІНСЬКИЙ ЄВГЕНІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 719

ДИСЕРТАЦІЯ

Метод комплексної реконструкції історичного середовища міст Поділля

191 – Архітектура та містобудування
19 – Архітектура і будівництво

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____Є. В. Совінський

Науковий керівник : Ковальська Гелена Леонідівна, доктор архітектури, професор

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Совінський Є. В. **Метод комплексної реконструкції історичного середовища міст Поділля.** - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування» (галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»). - Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, 2026.

У **вступі** дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність дослідження комплексної реконструкції історичного середовища міст Поділля, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, його хронологічні, територіальні та типологічні межі, сформовано методичну основу роботи, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

Дослідження присвячене формуванню методу комплексної реконструкції історичного середовища міст Поділля на основі визначення його містобудівних, архітектурних та композиційно-просторових характеристик на макро-, мезо- та мікрорівнях і встановлення принципів їх взаємозв'язку у процесі реконструкції. Актуальність роботи зумовлена необхідністю переходу від фрагментарного опрацювання окремих об'єктів культурної спадщини до комплексного розгляду історичного середовища як взаємопов'язаної просторової системи.

У **першому розділі «Аналіз теорії і досвіду комплексної реконструкції історичного середовища міст Поділля»** визначено передумови дослідження комплексної реконструкції історичного середовища, уточнено зміст поняття комплексної реконструкції та проаналізовано основні методи реконструкції об'єктів культурної спадщини. Розглянуто сучасний стан наукових досліджень у галузі реконструкції історичного середовища та узагальнено вітчизняний і зарубіжний досвід його комплексної реконструкції. Встановлено, що історичне середовище не може розглядатися лише як

сукупність окремих пам’яток, оскільки його цілісність визначається взаємозв’язками між містобудівною структурою, кварталами, забудовою, окремими об’єктами культурної спадщини, відкритими просторами та природно-ландшафтним компонентом. На цій основі обґрунтовано необхідність багаторівневого дослідження історичного середовища.

У **другому розділі «Методологічні основи комплексної реконструкції історичного середовища міст»** сформовано методологічні засади дослідження. Проаналізовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження історичного середовища, визначено їх предмет, масштаб застосування та можливості комплексного використання. Обґрунтовано трирівневу структуру дослідження, що охоплює макрорівень міської структури, мезорівень кварталів і фрагментів міського середовища та мікрорівень окремих об’єктів. Визначено роль історико-генетичного, морфологічного, архітектурно-композиційного, соціально-поведінкового, документального, натурного, геоінформаційного, об’ємно-просторового та графоаналітичного методів. Окрему увагу приділено комплексному 3D-моделюванню як інструменту просторової інтеграції різнорідних даних та аналізу історичного, сучасного і проєктного станів середовища.

У **третьому розділі «Виявлення потенціалу до реконструкції середовища історичного міста»** здійснено апробацію запропонованого методу на репрезентативній вибірці історичних міст і містечок Поділля. Проведено їх типологізацію за характером та розташуванням історичного містоформівного ядра, виконано комплексний аналіз історичного середовища на макро-, мезо- та мікрорівнях, визначено його ціннісні характеристики, стан збереження та потенціал реконструкції. За допомогою композиційного 3D-моделювання досліджено просторові взаємозв’язки, висотні співвідношення, силуети, панорами, видові коридори, відкриті простори та композиційні домінанти історичного середовища. Сформовано та апробовано сценарії комплексної реконструкції. На основі отриманих результатів розроблено універсальну логічну модель застосування методу, що передбачає формування

вибірки історичних міст, виявлення містоформівного ядра та типологізацію, збір і систематизацію даних, багаторівневий аналіз, оцінювання цінності, збереженості та потенціалу, GIS- і 3D-інтеграцію, виявлення проблемних зон, добір принципів і прийомів реконструкції, сценарне моделювання та верифікацію рішень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше встановлено види комплексної реконструкції історичного середовища та визначено типи об'єктів, що є предметом реконструкції, відповідно до їх просторового рівня та характеру історичного середовища; визначено взаємозв'язок між окремим об'єктом культурної спадщини, групою об'єктів, кварталом, історичним ареалом та міською структурою і обґрунтовано необхідність їх взаємопов'язаного опрацювання; визначено метод комплексної реконструкції історичного середовища міст Поділля, що ґрунтується на послідовному виявленні та взаємоузгодженні характеристик історичного середовища на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Удосконалено положення щодо збереження цілісності історичного середовища шляхом урахування взаємозв'язку між втратою образу окремих об'єктів культурної спадщини та зміною характеру середовища; термінологічний апарат дослідження комплексної реконструкції історичного середовища; типологію історичних міст і містечок Поділля за розташуванням та характером історичного містоформівного ядра.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розробленого методу під час наукових досліджень історичного середовища, розроблення та коригування нормативно-методичних документів і науково-проєктної документації, проєктування та реконструкції історично сформованих міських територій, а також в освітньому процесі підготовки фахівців архітектурно-містобудівної спеціальності. Результати дослідження впроваджено в діяльність Управління містобудування та архітектури Вінницької обласної військової адміністрації, у проєктну практику Вінницької філії Державного науково-дослідного та проєктно-вишукувального інституту

«НДІпроектреконструкція» та в освітній процес. Запропонований авторський алгоритм доповнення і верифікації історико-архітектурних даних та модель 3D-композиційного аналізу можуть використовуватися для обґрунтування проєктних рішень щодо реконструкції історичного середовища.

Результати дисертаційного дослідження представлені у 7 наукових працях, з яких 3 статті у фахових наукових виданнях України та 4 тези доповідей наукових конференцій і науково-педагогічного форуму.

Ключові слова: комплексна реконструкція, історичне місто, міста Поділля, культурна спадщина, історичний ареал, містоформуюче ядро, традиційний характер середовища, просторова автентичність, макрорівень, мезорівень, мікрорівень, 3D-моделювання.

ABSTRACT

Sovinskyi Yevhenii Vasylovych Method for the Comprehensive Reconstruction of the Historic Urban Environment in Podillia. - Qualifying research work (manuscript).

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Specialty 191 "Architecture and Urban Planning" (Field of Study 19 "Architecture and Construction"). — Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, 2026.

The **Introduction** of the dissertation substantiates the relevance of research into the comprehensive reconstruction of the historic environment of the cities of Podillia, defines the aim, objectives, object and subject of the research, its chronological, territorial and typological boundaries, establishes the methodological framework of the study, and determines the scientific novelty and practical significance of the obtained results.

The study is focused on developing a method for the comprehensive reconstruction of the historic environment of the cities of Podillia based on identifying its urban-planning, architectural, and compositional-spatial

characteristics at the macro-, meso-, and micro-levels and establishing the principles of their interrelationship in the reconstruction process. The relevance of the study is determined by the need to move from fragmented approaches to individual cultural heritage sites towards a comprehensive consideration of the historic environment as an interconnected spatial system.

The **first chapter, "Analysis of the Theory and Experience of Comprehensive Reconstruction of the Historic Environment of the Cities of Podillia,"** identifies the prerequisites for studying the comprehensive reconstruction of the historic environment, clarifies the concept of comprehensive reconstruction, and analyses the main methods of reconstructing cultural heritage sites. The current state of academic research in the field of historic environment reconstruction is examined, and Ukrainian and international experience of its comprehensive reconstruction is generalised. It is established that the historic environment cannot be regarded merely as an aggregate of individual heritage sites, since its integrity is determined by the interrelationships between the urban-planning structure, urban blocks, buildings, individual cultural heritage sites, open spaces, and the natural-landscape component. On this basis, the necessity of a multilevel study of the historic environment is substantiated.

The **second chapter, "Methodological Foundations of the Comprehensive Reconstruction of the Historic Environment of Cities,"** establishes the methodological foundations of the study. General scientific and specialised research methods for studying the historic environment are analysed, and their subject matter, scale of application, and possibilities for integrated use are determined. A three-level structure of the study is substantiated, encompassing the macro-level of the urban structure, the meso-level of urban blocks and fragments of the urban environment, and the micro-level of individual sites. The roles of historical-genetic, morphological, architectural-compositional, socio-behavioural, documentary, field, geographic information, volumetric-spatial, and graph-analytical methods are determined. Particular attention is paid to comprehensive 3D modelling as a tool for the spatial integration of heterogeneous data and the analysis of the historical,

current, and projected states of the environment.

The **third chapter, "Identification of the Reconstruction Potential of the Historic City Environment,"** tests the proposed method on a representative sample of historic cities and towns of Podillia. The cities and towns are typologised according to the character and location of their historic city-forming core; a comprehensive analysis of the historic environment is carried out at the macro-, meso-, and micro-levels; and its value characteristics, state of preservation, and reconstruction potential are determined. Compositional 3D modelling is used to examine spatial relationships, height proportions, silhouettes, panoramas, view corridors, open spaces, and compositional dominants of the historic environment. Comprehensive reconstruction scenarios are developed and tested. Based on the results obtained, a universal logical model for applying the method is developed. It includes the formation of a sample of historic cities, identification and typologisation of the city-forming core, collection and systematisation of data, multilevel analysis, assessment of value, preservation, and reconstruction potential, GIS and 3D integration, identification of problem areas, selection of reconstruction principles and techniques, scenario modelling, and verification of solutions.

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that, for the first time, preliminary types of comprehensive reconstruction of the historic environment have been established and the types of objects constituting the subject of reconstruction have been determined according to their spatial level and the character of the historic environment; the interrelationship between an individual cultural heritage site, a group of sites, an urban block, a historic area, and the urban structure has been identified, and the necessity of their interconnected consideration in the reconstruction process has been substantiated; and a method for the comprehensive reconstruction of the historic environment of the cities of Podillia has been developed, based on the successive identification and coordination of the characteristics of the historic environment at the macro-, meso- and micro-levels.

The provisions concerning the preservation of the integrity of the historic environment have been improved by taking into account the relationship between

the loss of the image of individual cultural heritage sites and changes in the character of the environment; the terminology of research into the comprehensive reconstruction of the historic environment has been refined; and the typology of historic cities and towns of Podillia has been improved according to the location and character of their historic city-forming core.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of applying the developed method in academic research of the historic environment, in the development and adjustment of regulatory and methodological documents and research and design documentation, in the design and reconstruction of historically formed urban areas, as well as in the educational process for training specialists in architecture and urban planning. The research results have been implemented in the activities of the Department of Urban Planning and Architecture of the Vinnytsia Regional Military Administration, in the design practice of the Vinnytsia Branch of the State Research, Design and Survey Institute "NDIproektrekonstruktsia," and in the educational process. The proposed author-developed algorithm for supplementing and verifying historical and architectural data and the model of 3D compositional analysis can be used to substantiate design solutions for the reconstruction of the historic environment.

The results of the dissertation research are presented in 8 scientific publications, including 4 articles in professional scientific journals of Ukraine and 4 conference papers presented at scientific conferences and a scientific-pedagogical forum. The main results of the research were presented and discussed at scientific conferences and a scientific-pedagogical forum.

Keywords: comprehensive reconstruction, historic city, cities of Podillia, cultural heritage, historic area, city-forming core, traditional character of the environment, spatial authenticity, macro-level, meso-level, micro-level, 3D modelling.